

Åndskampen

GUTTEN ASLE DØR Fra Det er Ales på Det norske teatret. Foto: Dag Jenssen/Det norske teatret

Den kristne kulturarven står mot den terapeutiske tenkemåten på teatret denne våren. Psykologene vinner.

TEKST

Øystein Helmikstøl

PUBLISERT 3. mai 2017

MENS PSYKOLOGER STRØMMER til Det norske teatret for å se andre psykologer snakke om terapi, blir sannelig Gud nevnt i et annet stykke på det samme teateret denne våren.

Foreldrene Brita og Kristoffer kommer bærende med sønnen Asle opp fra stranda og møter Gamle-Ales. Asle er død, på sjuårsdagen sin, i 1897. Da er det at Gamle-Ales kommer med trøst:

Må ikkje stå slik, seier Gamle-Ales

Herrens vegar er uransakelege, seier ho

Han har det godt, Asle, no, han er hos Gud i Himmelen, så ikkje sørgje, de, seier ho

Det finst ein god Gud, seier ho

Gamle-Ales ville i dag fått få «likes» for sine trøstens ord. Hun var nok ingen psykolog.

Den kristne kulturarven står mot den terapeutiske tenkemåten: På Det norske teatret i vår spilles Jon Fosses *Det er Ales*, om fjorden, kjærligheten, døden og savnet, parallelt med *Overføring*. Det sistnevnte stykket er basert på psykolog Marit Råbus intervjuer med psykoterapeuter som forteller om hva terapien de har utøvd, har gjort med dem selv, og om hvordan den terapeutiske tenkemåten har påvirket Norge de siste femti årene. Når dette leses, har muligens både Gud og Gamle-Ales tuslet ut av vårprogrammet. Psykologen og terapeutene fortsetter.

Er Gud tilbake? Nei. Andelen som tror på Gud, sank fra 70 prosent i 1982 til 53 i 2008, ifølge Statistisk sentralbyrå. Antall gudstjenester og deltakere går ned i dette landet. Men samtidig har interessen for og behovet for kunnskap om religion og religionstilhørighet blitt større, både i Norge og ellers i verden, ifølge SSB. Med bakgrunn i dagens interesse for temaet er det grunn til å tro at denne etterspørselen vil øke, og at de ubesvarte spørsmålene fortsatt vil stilles og søkes besvart, skrev SSBs Liv Taule i 2012.

«Gamle-Ales ville i dag fått få
«likes» for sine trøstens ord»

Samuel Beckett og Ingmar Bergman jaget Gud bort for 50 år siden. Nå skriver Jon Fosse Gud inn igjen, konstaterte NRK-anmelder Tom Egil Hverven da romanen *Det er Ales* ble utgitt i 2004. Her fant leseren Gud, kristen offersymbolikk og kors-struktur i setningene. Etter boka har Fosse blitt både salmedikter og konfirmert kjendiskatolikk. Fosses Gud er nok hakket mer sosialdemokratisk enn den rigide dommeren Beckett og Bergman ga rødt kort.

Det er ikke kristendommen, men psykologisk tenkning som gjelder i dag, sa Tyra Tønnesen til Psykologtidsskriftet i mars. Hun har dramatisert det psykologiske forskningsprosjektet om psykoterapeuter som har blitt til stykket *Overføring*. Det er dette som er vår kulturarv, ifølge Tønnesen. Det skjedde i løpet av en generasjon. Ifølge psykolog Ole Jacob Madsens avhandling^[1] fungerer psykologien på mange måter som en religion, og er på den måten med på å erstatte religionen som kollektivt rammeverk.

Er høydepunktet i den terapeutiske kulturen nå? «Alle» vil bli psykologer, terapeuten i tv-terapiserien «Jeg mot meg» blir hele Norges psykolog, og i disse dager strømmer altså psykologer til teatret for å høre eldre kolleger snakke om psykoterapi.

Psykologtidsskriftet bygger selvsagt opp under den terapeutiske kulturen. Det er *Overføring* som har fått mest oppmerksomhet hos oss.

Det finnes dem som mener at Gud og psykoanalysen er motstandere, ikke bare på Det norske teatret, men også i verden utenfor. Psykoanalysen står sterkt i Frankrike, noen mener det er fordi det er verdens mest sekulære samfunn.

Blir Norge stadig mer sekularisert? Flere forskere påpeker at det er vanskelig å måle slikt, dessuten kan økt innvandring påvirke samfunnet i motsatt retning.

Vi ser tegn til denne motsatte retningen: Fagfolk melder om økende interesse for religionspsykologi. Det faglige religionspsykologiske arbeidet er i vekst i de nordiske landene, skriver redaktørene i forordet til boken *Religionspsykologi* fra 2014. Nordens første religionspsykologiske senter, ved Sykehuset Innlandet, melder om stor interesse og aktivitet. De driver stadig mer religionspsykologisk forskning relatert til psykoselidelser, demens, kreft, folkehelse og ritualisering ved ulykker. Hva er dette? Hvorfor skjer det nå? Er Gud tilbake, eller betyr en økt interesse for å forklare religion psykologisk at Gud dermed er enda mer borte, altså et uttrykk for et enda mer sekularisert samfunn?

Psykologer er de minst religiøse sammenlignet med andre fagfolk, skriver Silje Endresen Reme i *Religionspsykologi*. Hun og kolleger undersøkte norske psykologistudenters holdninger til religion i psykologien i 2006. Et stort flertall ønsket religion og religiøs tro inkludert og integrert i utdanningen. Omtrent en tredjedel beskrev psykologifaget som stereotypet eller respektløst overfor religiøse mennesker. Ingenting tyder på at dette har endret seg siden 2006, ifølge Reme.

SSB meldte i 2012 at kunnskap om religion og religionstilhørighet også kan ha politisk interesse.

Om den kristne kulturarven ikke lenger er så interessant, så bør psykologer og journalister være mer nysgjerrige på religion og livssyn generelt. Det er et sosialt fenomen som er vesentlig i samfunnet, konkluderte Stålsett-utvalget med i 2013^[2]. Det er viktig for folk. Og religion er et av de mest brennbare temaene akkurat nå.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 55, nummer 5, 2017, side 502-503

TEKST

Øystein Helmikstøl, journalist i Psykologtidsskriftet